

Razvoj i najnovija dostignuća slatkovodnog ribarstva SFRJ

Svrha je ovog prikaza da za područje SFRJ iznese u nizu tabelarnih pregleda kretanje proizvodnje i ulova slatkovodne ribe, površina šaranskih ribnjaka i pastrvskih ribogojilišta, zatim kretanje utroška hrane i gnojiva u proizvodnom procesu, postizavane prinose ribe po uzgojnim površinama i posebno kretanje izvezenih proizvoda slatkovodnog ribarstva.

Najprije u tabeli 1. iznosimo kretanje proizvodnje i ulova slatkovodne ribe — i to bez ribljeg mlada — za područje pojedine republike u zadnja dva decenija:

Tab. 1. Proizvodnja i ulov slatkovodne ribe u SFRJ po republikama (bez ribljeg mlada) (U tonama)

Godine	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija	Ukupno
1951.	532	1026	3274	915	120	3523	9390
1952.	532	1021	2697	1012	112	3129	8503
1953.	416	1289	2702	946	154	3203	8710
1954.	577	931	3052	833	124	2588	8105
1955.	520	954	3477	832	123	3082	8988
Ø	515	1044	3040	904	127	3105	8739
Udio u %	5,9	12,0	34,8	10,4	1,4	35,5	100
1956.	616	1283	3785	907	136	3445	10172
1957.	399	1200	4067	1072	44	3585	10367
1958.	444	1337	4224	1166	34	3523	10728
1959.	560	1193	4384	682	36	3678	10533
1960.	461	980	4437	867	23	2714	9482
Ø	496	1199	4178	939	55	3389	10256
Udio u %	4,9	11,7	40,6	9,2	0,5	33,1	100
1961.	763	1210	5598	1107	134	4000	12812
1962.	853	1054	5215	1110	168	3400	11804
1963.	872	467	6042	1064	177	4234	12856
1964.	673	785	6191	1266	159	3949	13023
1965.	838	1520	7111	1037	167	4905	15578
Ø	801	1007	6031	1117	161	4098	13215
Udio u %	6,5	7,6	45,5	8,4	1,2	30,8	100
1966.	912	1082	8262	994	78	6927	18255
1967.	1438	1163	7836	1067	267	5524	17295
1968.	1382	1151	6061	1046	321	5047	15008
1969.	1394	644	8409	944	336	5233	16960
1970.	1399	1288	9804	910	433	5271	19105
Ø	1305	1066	8075	992	287	5600	17324
Udio u %	7,5	6,2	46,7	5,7	1,6	32,3	100

Iznijeti podaci su podijeljeni na četiri petogodišta kako bi se potpunije uočilo kretanje ukupne proizvodnje. Najprije treba napomenuti da u gornjem pregledu nedostaje proizvodnja ribljeg mlada, koju donosimo u jednom od slijedećih pregleda. Općenito u tabeli 1. uspon proizvodnje evidentan je na područjima onih republika koje su razvile proizvodnju u

šaranskim ribnjacima. To se vidi za Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Srbiju. Za Sloveniju se vidi lagani uspon, koji dolazi više iz pastrvskih ribogojilišta, nego iz šaranskih ribnjaka. Za Crnu Goru se vidi relativno velik pad udjela u ukupnoj proizvodnji ribe u SFRJ, jer još nema šaranskih ribnjaka u eksploataciji. Kod Makedonije se, također, vidi pad udjela u cijeli. Kod Makedonije u razvoju površina ribnjaka, koji su inače minimalni, a iz ribolova u otvorenim vodama prije dolazi pad ulova ili stagnacija, nego povišenje.

Prikaz, koji slijedi, sadrži podatke o proizvodnji i ulovu ribe — opet bez ribljeg mlada — kao i prethodna tabela, ali sada podijeljeno na glavne vrste riba:

Tab. 2. Proizvodnja i ulov slatkovodne ribe u SFRJ po glavnim vrstama (bez ribljeg mlada) (U tonama)

Godine	Saran	Linjak	Som	Štuka	Ukljeva	Pastrva	Smuđ	Kečuga	Jegulja	Sve ostale vrste	Ukupno
1951.	3838	167	302	332	595	120	95	45	53	3841	9390
1952.	3125	54	374	208	586	118	117	75	60	3786	8503
1953.	3840	184	331	172	813	153	137	56	64	2960	8710
1954.	3567	257	316	506	384	180	90	46	65	2694	8105
1955.	3912	290	399	378	428	135	174	26	68	3178	8988
Ø	3656	190	345	319	561	143	122	50	62	3291	8739
1956.	4611	300	429	440	612	198	182	39	50	3311	10172
1957.	4785	457	275	302	606	148	146	56	51	3541	10367
1958.	5249	535	311	283	808	238	150	89	32	3033	10728
1959.	5331	471	290	226	679	96	123	54	39	3224	10533
1960.	5540	362	228	75	134	137	97	52	48	2809	9482
Ø	5103	425	306	265	568	164	139	58	44	3184	10256
1961.	7612	325	342	165	705	254	100	56	47	3206	12812
1962.	7027	267	289	184	494	271	86	79	52	3055	11804
1963.	7456	256	268	232	263	267	152	55	52	3855	12856
1964.	6923	142	594	165	476	359	113	44	54	4153	13023
1965.	8462	537	378	622	784	360	114	59	54	4208	15578
Ø	7496	305	374	274	544	302	113	59	52	3696	13215
1966.	10800	465	346	866	968	388	171	70	111	4070	18255
1967.	10113	444	427	577	710	523	250	60	82	4109	17295
1968.	9187	178	289	249	507	624	176	55	81	3662	15008
1969.	11869	314	293	202	422	654	132	73	81	2920	16960
1970.	12203	646	315	407	751	772	156	48	69	3738	19105
Ø	10834	409	334	460	672	592	177	61	85	3700	17324

Može se općenito uočiti da sav uspon u gornjoj tabeli dolazi iz proizvodnje šarana u ribnjacima. To se vidi po udjelu šarana u ukupnoj proizvodnji i ulovu u prosjeku pojedinog petogodišta, i to ovako: 1950 — 55. g. 42%, 1956 — 60. g. 50%, 1961 — 65. g. 57% i 1966. — 1970. g. 63%. Kod svih ostalih vrsta oscilacije i povišenja proizvodnje i ulova su vrlo blage i u cijelini godišnje proizvodnje i padove. Jedino za pastrvu zapaža se interesantan uspon u apsolutnim iz-

nosima. Taj uspon dolazi iz proizvodnje pastrva iz ribogojilišta u svim republikama.

Slijedeći pregled sadrži podatke o proizvodnji ribe na šaranskim ribnjacima, podijeljenoj na konzumnu ribu i riblju mlad, zatim podatke o proizvodnji u pastrvskim ribogojilištima i ulovu u otvorenim vodama za zadnjih osam godina:

Tab. 3. Ukupna proizvodnja i ulov ribe po sistemima voda

Godine	Proizvodnja iz ribnjaka		Proizvodnja konzumne ribe iz ribogojilišta	Ulov ribe u otvorenim vodama	Ukupno
	konzumne ribe	riblje mladi			
	U t o n a m a				
1963.	7492	886	206	5158	13742
1964.	7361	956	156	5506	13979
1965.	8824	1167	209	6545	16745
1966.	10854	1462	236	7165	19717
1967.	10523	2078	328	6444	19373
1968.	9593	1718	446	4969	16728
1969.	12498	2294	512	3950	19254
1970.	14998	2689	843	3264	21794

U gornjem pregledu je prikazana cjelokupna proizvodnja i ulov. Tu se s jedne strane vidi uspon proizvodnje kod obaju načina uzgoja, dok kod ulova u otvorenim vodama evidentno je postepeno, veliko smanjenje u zadnje četiri godine. To je posljedica regulativnih zahvata riječnih korita ali i zagađivanja voda. Naročito ovo pitanje se proširilo do te mjere da su pojedini vodeni tokovi već djelomično ili potpuno opustjeli.

Sada prikazujemo tabelarni pregled o ulovu ribe na Dunavu u zadnjem deceniju:

Tab. 4. Ulov ribe na Dunavu (U tonama)

Godine	Šaran	Štuka	Som	Smuđ	Kečiga	Deverika	Moruna	Jesetra	Bucov	Jez	Ostale ribe	Ukupno
1961.	285	134	59	33	29	39	8	3	14	6	590	1200
1962.	156	73	140	27	37	30	11	9	27	11	673	1194
1963.	272	107	87	61	75	50	4	0	14	6	1010	1686
1964.	94	78	28	40	26	125	3	3	26	15	453	891
1965.	157	270	160	36	31	171	5	6	28	16	827	1707
1966.	347	499	125	78	28	68	21	11	29	38	1312	2556
1967.	217	349	154	127	30	51	14	8	19	14	1145	2128
1968.	193	98	102	83	24	61	18	4	43	22	778	1426
1969.	78	43	77	48	40	51	7	8	23	10	473	858
1970.	118	306	100	56	31	104	8	5	28	56	811	1623
Ø	192	196	103	59	35	75	10	6	25	19	807	1527

Oko polovice ulova ribe na Dunavu dolazi s poplavnih područja Kopačeva, Belog Manastira i Apatina. Uz opću stagnaciju ulova ribe na otvorenim vodama, ni ovdje se ne zapaža nikakav uspon. Od vrsta dominira štuka, pa šaran.

Slijedeći pregled prikazuje kretanje površina šaranskih ribnjaka u eksploataciji u zadnjih osam godina:

Tab. 5. Površine šaranskih ribnjaka u eksploataciji, po republikama (U ha)

Godine	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija	Ukupno
1963.	720	—	5268	145	68	3286	9487
1964.	696	—	5148	146	33	2836	8859
1965.	713	—	5785	130	88	4246	10962
1966.	951	—	6581	252	37	4207	12028
1967.	2426	—	7014	264	76	3880	13660
1968.	1507	—	7224	272	134	4549	13686
1969.	1809	—	10456	246	242	4560	17331
1970.	1932	—	10948	243	173	4471	17767

Na području Bosne i Hercegovine dominiraju ribnjaci Sanićani i Bardača, zatim manji Prnjavor i Rudanka. Crna Gora u 1970. g. nije imala ribnjaka u eksploataciji, a u 1971. g. je u izgradnji prvi šaranski ribnjak u ovoj republici. Podiže se u području Lješkopolskog Luga u blizini Titograda. U prvoj fazi imati će 313 hektara površine, a gradi se kao punosistematski ribnjak.

U Hrvatskoj najveće površine — preko 2100 hektara — ima ribnjak Jelas Polje. Iza njega slijede Našice, Poljana, Donji Miholjac, Končanica, Grudnjak, Lipovljani, Paljevina — Narta, Crna Mlaka itd. — U Makedoniji su Bitola — Žabljani i Vodoča — Strumica. U Sloveniji šaranske ribnjake imaju Rače, Slivnica i Ljutomer. U SR Srbiji se glavni ribnjaci nalaze na području AP Vojvodine. To su Ečka, Žabalj, Futog, Veliko Blato, Kolut itd., a u užoj Srbiji ribnjak Živača kraj Beograda.

Pregled koji slijedi donosi kretanje strukture površina šaranskih ribnjaka u eksploataciji kakvo je na stajalo u zadnjih osam godina:

Tab. 6. Struktura površina šaranskih ribnjaka u eksploataciji (U ha)

Godine	Mrijestišta	Rastilišta	Mladičnjaci	Matičnjaci	Uzgojašta	Zimovnici	Ukupno
1963.	40	402	932	49	7853	211	9487
1964.	71	88	873	29	7715	83	8859
1965.	47	49	1055	55	9670	86	10962
1966.	39	571	1004	27	10295	92	12028
1967.	30	844	1134	38	11502	112	13660
1968.	22	104	1359	43	12035	123	13686
1969.	66	158	2001	75	14895	136	17331
1970.	60	200	2107	103	15131	158	17767

U gornjem pregledu se vidi da su kroz sve godine sve kategorije ribnjaka površinski proporcionalno dobro zastupljene, jer u nas dominiraju ribnjačarstva s punim pogonom na kojima se obavljaju, svi uzgojni procesi, od mrijješćenja do konzumne ribe. Neobjašnjivo je — vjerojatno krivo prikazano — smanjenje površina rastilišta u 1964 i 1965. g.

Sada donosimo kretanje površina pastrvskih ribogojilišta u eksploataciji, kakvo je nastajalo na području pojedine republike:

Tab. 7. Površine pastrvskih ribogojilišta u eksploataciji (U ha)

Godina	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija	Ukupno
1963.	1,2	0,5	1,0	0,1	3,0	1,8	7,6
1964.	3,1	0,5	1,1	0,4	3,0	1,8	9,9
1965.	2,2	0,5	1,4	0,4	3,3	1,8	9,6
1966.	2,9	0,4	1,5	0,4	1,4	2,1	8,7
1967.	3,5	0,4	1,0	0,2	2,2	2,6	9,8
1968.	3,6	0,3	1,0	0,2	3,2	3,4	11,8
1969.	3,7	0,4	1,6	0,6	3,5	5,2	15,0
1970.	5,4	0,5	1,8	0,4	3,3	3,8	15,2

Bosna i Hercegovina je najjača po površini izgrađenih pastrvskih ribogojilišta. Ističe se Jezero-Jajce, Milići — Tuzla, Hadžići — Sarajevo, Vrelo Bosne — Ilidža, Igman — Butmir i još desetak manjih. U Crnoj Gori je najjače ribogojilište Morača — Titograd i još dva manja Nikšić i Plav. U Hrvatskoj su ribogojilišta ovako poredana po površini: najveći Bregana, pa Ogulin, Solin, Velika, Ličko Lešće i Brušani. U Makedoniji nalazimo dva ribogojilišta, Vrutok — Gostivar i Banjica — Gostivar. Slovenija ima najjače ribogojilište u Gameljnom, zatim manja u Podovji i Ajdovščini. U Srbiji je najjače Rib. »Srbija« Beograd, Sisevac, pa ribogojilište Rib. gazdinstva »Beograd«, onda »Istok« Peć i »Pleš« Kraljevo.

Kakve vrste hranjive materije su se dodavale ribama na šaranskim ribnjacima i pastrvskim ribogojilištima u zadnjih osam godina vidimo iz slijedećeg pregleda:

Tab. 8. Utrošak hrane na ribnjacima i ribogojilištima, po vrstama (U tonama)

Godine	Kukuruz	Ostale žitarice i mlinski otpaci	Soja i lupina	Uljane pogače	Animalna hrana i klančoški otpaci	Krma smjese briketi	Ostala hrana	Ukupno
1963.	11957	6899	209	12	712	106	109	20004
1964.	5845	11742	124	10	800	169	192	18882
1965.	9927	10150	109	11	745	297	48	21287
1966.	11881	11299	4985	207	930	329	1452	31083
1967.	12845	12262	231	—	1165	803	779	28085
1968.	9863	13306	209	—	1387	787	799	26351
1969.	15879	14996	34	—	1721	1471	1779	35880
1970.	8766	23246	239	—	6362	4078	3400	46091

U zahvaćenom razdoblju od osam godina uočavaju se u sortimentu trošene hrane neke interesantne promjene, a to je smanjenje utroška kukuruza, a povećavanje utroška ostalih žitarica. U 1963. godini od ukupno trošene hrane bilo je 60% kukuruza, a u 1970. godini samo 19%. S druge strane vidimo da je ostalih žitarica, u kojima dominira pšenica u 1963. godini trošeno je 34% od ukupne trošene hrane, a u 1970. godini 51%. Kukuruz zaostaje u sadržaju sirovih proteina i u biološkoj vrijednosti bjelancevina. Pšenica, s više mineralne materije ima prednost pred ostalim žitaricama. Ta izmjena hraniva vrlo povoljno utječe na kvalitet ribljeg mesa, povišenjem bjelancevina i smanjenjem masnoće.

Utrošena hrana na ribnjacima i ribogojilištima rasčlanjuje se u slijedećem tabelarnom pregledu na područje pojedine republike:

Tab. 9. Utrošak hrane na ribnjacima i ribogojilištima po republikama (U tonama)

Godine	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija	Ukupno
1963.	2200	27	13550	188	433	3606	20004
1964.	1703	34	12971	370	324	3480	18882
1965.	1919	109	13777	227	288	4967	21287
1966.	2744	81	17820	583	396	945	31083
1967.	3208	96	17276	51	548	6906	28085
1968.	4001	72	13308	530	852	7588	26351
1969.	4442	93	20587	497	876	9385	35880
1970.	4605	216	22658	2597	8893	7122	46091

Kod najjačeg potrošača hrane, Hrvatske s jedne strane vidimo, da u 1970. godinu sudjeluje u ukupno potrošenoj hrani u uzgoju ribe SFRJ sa 49%, dok joj s druge strane udio u ukupnim površinama pod uzgojem iznosi 60%, a u proizvedenoj ribi vodi sa 64%. Napose, vidimo izvanredan i neobjašnjiv uspon količina utrošene hrane u 1970. godini za područje Slovenije, i to u iznosu od 8893 tone, od čega je bilo animalne hrane i klaoničkih otpadaka 5859 tona, a krmne smjese — briketa 2726 tona.

U slijedećem prikazu iznosimo kakve su se vrste gnojiva utrošile na površinama šaranskih ribnjaka — Proizvodnja salmonida iz uzgoja ovisi isključivo o dodatnoj hrani, pa se ove količine gnojiva odnose samo na ciprinidske ribnjake:

Tab. 10. Utrošak gnojiva na šaranskim ribnjacima, po vrstama: (U tonama)

Godine	Fosfatna gnojiva	Dušična gnojiva	Saturacijski mulj	Vapno	Stajnjak — zelena gnojiva	Ostala gnojiva	Ukupno
1963.	2111	92	2017	3502	1010	42	8744
1964.	1897	7	1240	3367	1011	20	7542
1965.	1236	4	578	3550	522	168	6058
1966.	1564	39	150	3761	775	98	6387
1967.	1331	217	1	3977	434	10	5970
1968.	1198	213	352	3147	550	39	5499
1969.	1723	305	—	4791	367	166	7352
1970.	1576	581	1	4518	217	156	7049

U gornjem pregledu se vidi od 1963. do 1968. godine postepen pad utroška gnojiva, izuzevši vapna. Na nekim velikim ribnjačarstvima zastupano je u to vrijeme stanovište o smanjivanju utroška umjetnog gnojiva, pa se je to i provodilo, dok opet nije prevladala spoznaja da se to osvećuje u smanjenju proizvodnje ribe.

Ukupni utrošak gnojiva, rasčlanjen na područje pojedine republike vidi se iz slijedećeg pregleda:

Tab. 11 Utrošak gnojiva na šaranskim ribnjacima po republikama

(U tonama)

Godine	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija	Ukupno
1963.	421	—	6506	11	22	1784	8744
1964.	341	—	4630	10	40	2521	7542
1965.	510	—	4133	12	37	1366	6058
1966.	718	—	3892	17	25	1735	6387
1967.	395	—	4192	—	33	1350	5970
1968.	810	97	3183	8	61	1340	5499
1969.	536	—	5386	22	148	1260	7352
1970.	602	—	5325	43	160	917	7047

Utrošak gnojiva nije raspoređen adekvatno površinama ribnjaka u pojedinim republikama. Hrvatska sudjeluje u navedenom razdoblju sa 57% površina ribnjaka pod vodom, a s utroškom gnojiva sa 68%.

Pregled koji slijedi prikazuje proizvodnju konzumne ribe sa šaranskih ribnjaka koja se je postizala u zadnjih osam godina:

Tab. 12. Proizvodnja konzumne ribe na šaranskim ribnjacima, po republikama.

(U tonama)

Godine	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija	Ukupno
1963.	561	—	5335	76	11	1509	7492
1964.	375	—	5399	129	6	1452	7361
1965.	478	—	6232	75	16	2023	8824
1966.	492	—	7133	145	6	3077	10853
1967.	960	—	6951	94	29	2489	10523
1968.	997	—	5601	120	27	2848	9593
1969.	1071	—	8545	71	84	2727	12948
1970.	1430	—	9942	136	114	3376	14998

Porast proizvodnje konzumne ribe koji se vidi u gornjem pregledu za Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Srbiju nastao je uslijed povećavanja površina ribnjaka pod vodom i prelaska na novo, intenzivno dodatno prihranjivanje riba.

Posebno, u slijedećem pregledu prikazujemo proizvodnju riblje mladi na šaranskim ribnjacima, po republikama i u istom razdoblju:

Tab. 13. Proizvodnja riblje mladi na šaranskim ribnjacima, po republikama

(U tonama)

Godine	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija	Ukupno
1963.	90	—	571	—	5	220	886
1964.	53	—	631	4	2	266	956
1965.	84	—	758	2	1	322	1167
1966.	285	—	881	8	6	282	1462
1967.	232	—	1018	194	9	625	2078
1968.	254	—	1147	21	19	277	1718
1969.	259	—	1748	15	57	215	2294
1970.	436	—	1793	10	23	427	2689

Od početka intenzivnog hranjenja ribe dodatnom hranom u 1960. g. nužno je bilo sve gušće nasadivati ribnjaka s mladi. To su zahtjevale i nove površine ribnjaka pod vodom, pa se je postepeno proširivala njezina sve veća proizvodnja.

Kako se je u zadnjih osam godina kretala proizvodnja konzumne ribe na pastrvskim ribogojilištima vidimo iz slijedećeg pregleda:

Tab. 14. Proizvodnja konzumne ribe na pastrvskim ribogojilištima, po republikama

(U tonama)

Godine	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija	Ukupno
1963.	24	3	13	5	68	93	206
1964.	16	9	40	7	65	26	156
1965.	27	29	64	7	72	10	209
1966.	32	20	104	1	57	22	236
1967.	61	21	81	4	75	86	328
1968.	70	34	127	11	108	96	446
1969.	65	51	147	28	117	104	512
1970.	192	91	175	56	175	154	843

Čini se, da je proizvodnja konzumne ribe na pastrvskim ribogojilištima napokon prešla eksperimentalnu fazu i počela se kretati snažnim zamahom naprijed. Interesantno je ovdje vidjeti da su sve republike odjednom počele razvijati ovu djelatnost. — Kočnica uspona bilo je pomanjkanje krmne baze domaćeg porijekla, koji problem se je počeo postepeno rješavati.

Tab. 15. Šaranski ribnjaci i pastrvska ribogojilišta SFRJ

Godine	Površina u ha	Ukupno				Utrošeno kg	
		proizvedeno konzumne ribe i rib. mladi	utrošeno hrane	utrošeno gnojiva	Prinosi kg ribe	hrane	gnojiva
		U tonama			Po hektaru		
1963.	9495	8584	20004	8744	904	2107	921
1964.	8870	8473	18882	7542	955	2129	850
1965.	10971	10200	21287	6058	930	1940	552
1966.	12036	12551	31083	6387	1043	2477	531
1967.	13667	12929	28085	5970	946	2055	437
1968.	13698	11757	26351	5499	858	1924	401
1969.	17347	15304	35880	3752	882	2068	424
1970.	17782	18530	46091	7049	1020	2510	386

U gornjem tabelarnom pregledu se susrećemo s takvom ravnomjernom proizvodnjom kakve ne vidimo u nijednoj poljoprivrednoj djelatnosti. Postizavani prinosi su stabilni i teku paralelno s porastom površina ribnjaka pod vodom i utrošene hrane. Izvjestan pad prinosa ribe po hektaru površine ribnjaka u 1968. i 1969. godine pripisuje se uvadanju u proizvodnju novih, većih ribnjačkih površina na kojima se je postepeno ovladalo s proizvodnjom i stabiliziranjem umjetnog hranjenja ribe. Očevidno je da klimatske i meteorološke prilike više nemaju odlučujuće djelovanje na visinu proizvodnje ribe.

Prosječni prinosi ribe za čitavu Jugoslaviju kreću se oko 950 kg/ha. Ti se prinosi smatraju na vrhu ljestvice prinosa srednjeevropskih država koje uzgajaju

ribe. To treba zahvaliti, uz intenzivnije hranjenje dodatnom hranom i našem prirodno duljem vegetacionom periodu nego što je u srednjeevropskim zemljama.

Radi zajedničkog prikazanog utroška hrane i gnojiva za ciprinidske i salmonidske ribnjake u publikacijama koje su korištene za izradu prethodne tabele, zajednički su prikazane i površine i proizvodnja ribe. Ali u podacima dominiraju elementi sa ciprinidskih ribnjaka i oni su odlučujući faktor u prikazanim postizavanjem rezultatima u tom tabelarnom pregledu.

Nakon što su iscrpljeni prikazi u vezi s proizvodnjom i ulovom ribe sada će se iznijeti podaci o izvozu slatkovodne ribe i rakova. Najprije se donosi pregled po glavnim vrstama i grupama proizvoda, i to za razdoblje jednog nepunog stoljeća, tj. za čitavo poslijeratno razdoblje:

Tab. 16. Izvoz slatkovodne ribe i rakova iz SFRJ po grupama i vrstama

Godine	ŠARAN		OST. RIBE		RAKOVI		UKUPNO	
	u tona- ma	u 000 dinara	u tona- ma	u 000 dinara	u tona- ma	u 000 dinara	u tona- ma	u 000 dinara
1947.	—	—	290	81	10	8	300	89
1948.	837	231	21	7	13	10	871	248
1949.	93	27	273	71	14	10	380	108
1950.	212	38	74	18	17	12	303	68
1951.	337	67	23	7	15	10	375	84
1952.	421	442	29	37	32	122	482	601
1953.	434	515	37	52	21	78	492	645
1954.	649	802	102	137	32	131	783	1070
1955.	923	1187	158	241	39	164	1120	1592
1956.	1381	1820	233	342	51	239	1665	2401
1957.	1333	1740	425	631	51	257	1809	2628
1958.	1517	2041	361	574	66	298	1944	2913
1959.	1586	2130	375	584	51	223	2012	2937
1960.	1772	2382	336	422	52	236	2160	3039
1961.	1492	2060	316	443	51	260	1859	2763
1962.	1780	2466	293	544	40	239	2113	3249
1963.	1744	2496	289	585	26	143	2059	3224
1964.	2222	3374	226	475	23	126	2471	3975
1965.	903	1415	317	684	15	98	1235	2197
1966.	718	4850	435	3899	19	824	1172	9573
1967.	697	4697	358	3124	19	549	1074	8370
1968.	737	5008	285	2592	21	553	1043	8153
1969.	778	5406	177	2076	20	550	975	8032
1970.	960	6597	385	3897	20	579	1365	11073

Glavna izvažana slatkovodna riba je šaran, čije sudjelovanje u čitavom nizu od zadnjih 15 godina iznosi 78,4%, pa je prema tome šaran i u izvozu najvažnija slatkovodna riba. Izvozni kontingenti nakon postepenog uspona u nizu od čitava dva decenija pokazuju od 1965. godine osjetno smanjenje koje je nešto korigirano u posljednjoj, prošloj godini. To smanjenje je nastalo nakon otkazivanja kontingenata za Demokratsku republiku Njemačku, koja je u međuvremenu razvila vlastite ribnjake. I neke izvozne barijere jednim dijelom su utjecale na smanjenje izvoza.

Promatrajući postizavani devizni dinarski efekat za ribe i rakove na inozemnom tržištu posebno je interesantno kretanje postizvanih cijena, koje su u

1947. godini iznosile 30 dinara po kg, da bi u 1970. godini popele se na 812 dinara. Smatra se da su cijene koje se postizavaju za slatkovodnu ribu i rakove na inozemnom tržištu povoljnije nego na domaćem tržištu.

Prikaz izvoza slatkovodne ribe i rakova po državama, izvoznim partnerima, i po količini, vidi se iz slijedećeg pregleda:

Tab. 17. Izvoz slatkovodne ribe i rakova iz SFRJ po državama, po količini

(U tonama)

Godine	SR Nje- mačka	DR Njema- čka	Italija	Austrija	Francuska	Belgija i Luksemburg	CSR	Ostale države	Ukupno
1947.	—	—	—	9	—	8	279	4	300
1948.	—	—	220	—	—	8	591	52	871
1949.	129	—	—	228	—	6	8	9	380
1950.	129	—	21	134	12	4	—	3	303
1951.	330	—	24	7	12	2	—	—	375
1952.	358	—	26	63	25	5	—	5	482
1953.	445	—	19	—	16	2	—	10	492
1954.	670	—	9	47	18	2	—	37	783
1955.	721	104	54	168	31	5	—	37	1120
1956.	764	533	165	111	45	4	—	43	1665
1957.	770	610	170	132	79	4	—	44	1809
1958.	665	900	201	81	85	2	—	10	1944
1959.	775	829	230	83	70	14	—	11	2012
1960.	657	1074	250	27	44	68	—	40	2160
1961.	651	654	207	29	52	180	—	86	1859
1962.	715	1016	219	45	114	1	—	3	2113
1963.	602	1093	159	99	105	1	—	—	2059
1964.	559	1440	144	24	70	1	225	8	2471
1965.	716	198	192	48	52	1	25	3	1235
1966.	680	—	313	72	103	—	—	4	1172
1967.	695	—	266	23	89	—	—	1	1074
1968.	640	—	261	46	88	—	—	8	1043
1969.	656	—	183	43	87	—	—	6	975
1970.	744	—	358	28	222	4	—	9	1365

U čitavom 24-godišnjem nizu podataka u gornjem pregledu vidi se odlazak i dolazak nekih zemalja iz našeg izvoza. To se odnosi naročito na DR Njemačku i Čehoslovačku. Nakon njihovog izostanka sve količine ribe i rakova izvozimo u zemlje tzv. konvertibilnih valuta, zbog čega je taj izvoz posebno važan. U dugom nizu SR Njemačka je glavni kupac naše ribe. Tamo se izvozi pretežno šaran, a u Italiju pretežno linjak. U Francusku se izvozi najveći dio rakova. U najnovije vrijeme Francuska i Italija postaju sve interesantniji izvoznici naše slatkovodne ribe i rakova.

U posljednjem tabelarnom pregledu iznose se podaci o postizavanoj vrijednosti ukupno izvezene ribe i rakova u pojedinoj zemlji, također u nizu od 24 godine:

Tab. 18. Izvoz slatkododne ribe i rakova iz SFRJ po državama, po vrijednosti.

(U 000 dinara)

Godine	SR Nje- mačka	DR Nje- mačka	Italija	Austrija	Francuska	Belgija i Luksemburg	CSR	Ostale zemlje	Ukupno
1947.	—	—	—	3	—	7	78	1	89
1948.	—	—	—	65	—	7	160	16	89
1949.	30	—	—	65	—	7	2	4	248
1950.	22	—	4	31	—	7	3	—	68
1951.	65	—	7	2	—	8	—	—	84
1952.	362	—	33	81	—	90	24	—	601
1953.	530	—	28	—	—	57	11	—	645
1954.	838	—	16	56	—	76	14	—	1070
1955.	929	140	92	210	—	106	30	—	1592
1956.	1017	725	241	143	—	182	22	—	2401
1957.	1006	823	263	126	—	259	23	—	2628
1958.	902	1230	317	104	—	300	12	—	2913
1959.	1061	1117	355	107	—	226	29	—	2937
1960.	908	1445	292	40	—	166	99	—	3039
1961.	946	905	261	45	—	203	258	—	2763
1962.	1060	1389	371	65	—	321	8	—	3249

Godine	SR Nje- mačka	DR Nje- mačka	Italija	Austrija	Francuska	Belgija i Luksemburg	CSR	Ostale zemlje	Ukupno
1963.	959	1505	297	170	286	4	—	3	3224
1964.	916	2150	259	65	212	3	337	33	3975
1965.	1179	297	389	94	186	3	38	11	2197
1966.	4868	—	2511	598	1492	—	—	104	9573
1967.	4826	—	2079	292	1119	—	—	54	8370
1968.	4483	—	2019	407	991	3	—	250	8153
1969.	5059	—	1416	391	1036	—	—	130	8032
1970.	5681	—	3038	330	1765	55	—	204	11073

Vrijednosni iznosi u gornjem pregledu povoljno se očituju u uvozno — izvoznoj bilanci naše zemlje, jer u uzgojnim procesima slatkododnog ribarstva koriste se gotovo isključivo domaći reprodukcioni materijal — domaće sirovine.

IZVORI PODATAKA: Stočarstvo i ribarstvo, Statistički bilteni Saveznog zavoda za statistiku broj 100, 131, 152, 182, 222, 248, 281, 332, 379, 444, 497, 546, 609, 641 i 691. Statistika spoljne trgovine Jugoslavije 1947 — 1970. g.

JOSIP BASIOLI